

ПРОБЛЕМИ ОЛІЙНО-ЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розвиток олійного-жирового виробництва в Україні має великі перспективи як з точки зору забезпечення внутрішніх потреб, так і задоволення попиту зовнішнього ринку. Це сталося в наслідок переорієнтації в структурі харчування населення економічно розвинених країн із тваринних жирів на рослинні жири та олію, збільшення загальної чисельності населення планети, розвиток тваринницьких галузей в Європейському Союзі, подорожчання енергоносіїв, та збільшення використання олії для технічних потреб (дизельного палива, миючих засобів, фарб тощо).

Україна посідає провідне місце на світовому ринку з продажу соняшникової олії. При цьому 90% від загального експорту складає олія неочищена, тобто Україна має сировинну орієнтацію експорту, що робить наші позиції на зовнішніх ринках уразливими, оскільки попит на сировинні товари є непостійним і характеризується значною ціновою мінливістю. Така ситуація склалася внаслідок того, що виробники змушені продавати свою продукцію підприємствам-монополістам у зв'язку з неконкурентоздатністю їхньої продукції на міжнародній арені після сплати 10 % ставки вивізного (експортного) мита на насіння соняшника, подрібненого або неподрібненого. Внаслідок цього зменшується внутрішня ціна насіння і виробники мають значно менші можливості модернізації і розвитку [1,4,5].

Фірми, які торгують сільськогосподарською продукцією, однозначно зацікавлені у скасуванні мита. Такою ж є позиція Міжнародного валютного фонду та інших іноземних і міжнародних фінансових й економічних організацій. Це зумовлено тим, що соняшник є шкідливою в аграрному відношенні культурою, справляє негативний вплив на якість ґрунтів. У зв'язку з цим уряди західних країн більше зацікавлені не у вирощуванні, а у закупівлі сировини для олійно-жирової промисловості (звичайно, якнайменше переробленої).

Дрібні виробники олії, що спроможні випускати лише нефасовану олію в невеликих кількостях, однозначно зацікавлені в існуванні мита, що в свою чергу є негативним для потужних комбінатів і заводів, оскільки наявність мита посилює конкуренцію з боку дрібних підприємств, які насичують ринок олією менш якісною, але більш прийнятною за ціною для більшості населення. Ці оператори ринку, користуючись своєю фінансовою потужністю, все більшою мірою забезпечують себе сировиною, авансуючи селян - постачальників насіння. Це призводить до того, що внутрішні ціни на ресурси визначаються не попитом та пропозицією, а ціновою політикою потужних підприємств. Саме такими потужними (у технологічному та фінансовому вимірах) є транснаціональні компанії (ТНК). Найбільшими інтегрованими холдингами, які формують правила гри в олійно-жировій галузі, визнано компанії «Cargill», «Bunge» та холдинг «Кернел Груп» [6].

В такій ситуації є необхідним регулювання діяльності ТНК або стимулювання селян-постачальників до продажу сировини дрібним компаніям шляхом надання їм певних податкових пільг.

Не менш важливим завданням є створення умов для переорієнтації аграрних підприємств на першочергове забезпечення олійною сировиною вітчизняних переробних підприємств, що забезпечить створення у регіоні додаткової вартості, збереже та примножить робочі місця, покращить соціально-економічний стан території та забезпечить збільшення експорту товарів з високою доданою вартістю. До них належить виробництво рафінованої та бутильованої соняшникової олії, жирової продукції (майонез, маргарин, саломас), лако-фарбової продукції, тощо.

Експортована готова продукція має відповідати міжнародним стандартам якості, щоб бути конкурентоспроможною. Проте олійно-жирова галузь практично не забезпечується новою вітчизняною технікою, а отже, актуальною є проблема її інноваційного розвитку. В Україні існує ряд причин, які перешкоджають останньому: з одного боку, відсутність необхідних ресурсів як на державному, так і на галузевому рівнях, брак обігових коштів у підприємств, а з іншого – в країні досі не задіяні механізми підтримки інноваційної діяльності, ефективність яких підтверджена досвідом багатьох країн світу. Плюс, необхідно впроваджувати на підприємствах системи управління якістю та безпечністю продуктів [3].

Таким чином, для подальшого активного розвитку олійно-жирових підприємств в умовах глобалізації необхідним є регулювання діяльності ТНК, які все більше монополізують ринок і не дають в повній мірі розвиватись дрібнішим підприємствам. Стратегічними напрямками розвитку мають стати підвищення якості продукції та нарощення експортного потенціалу за рахунок диверсифікації товарної пропозиції товарами із високою доданою вартістю й тим самим, посилення конкурентних позицій на світовому ринку, що потребує суттєвого організаційного та технологічного оновлення виробництва, приведення технологічних процесів у відповідність до міжнародних вимог, тощо.

Список літератури:

1. Довгань Ю.В., Стан та перспективи розвитку ринку продукції підприємств олійно-жирового підкомплексу АПК / Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / № 2 (18), том 2. – с. 105-116
2. Жироолійна промисловість України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/>
3. Калінушка Л.В. Сучасний стан та тенденції розвитку підприємств олійно - жирового підкомплексу України // "Проблеми формування нової економіки ХХІ века": II Междунар. Научн.-практ. инт.-конф., 25-26 дек. 2009 г. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.confcontact.com/>
4. Про внесення змін до Закону України "Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур" (щодо забезпечення конкурентоспроможності виробників насіння соняшника) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.rada.gov.ua>.
5. Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур: закон України від 22 грудня 2011 року N 4234-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.rada.gov.ua>.
6. Характеристика олійно-жирового комплексу України [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://geograf.com.ua/>
7. Ціхановська В. М., Оцінка стану та основні напрями розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку в умовах глобалізації // Ефективна економіка / № 3 – 2016 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>